
Přivřeme dveře studentům, varuje Karlova univerzita

Přivřeme dveře studentům, varuje Karlova univerzita

22.9.2010 Petr Holub, Autor: Petr Holub

Ministr školství Dobeš (vlevo) jen krčí rameny. Škrtat se prostě musí

Praha - Vláda dnes rozdělí 25,4 miliardy korun, které jsou v příštím roce připraveny pro výzkum.

Ministr financí Miroslav Kalousek žádá víc peněz pro Akademii věd, premiér Petr Nečas hájí univerzity, ministr školství Josef Dobeš doufá, že se najde kompromis.

O přežití jde vysokým školám, kterým hrozí největší škrty za posledních 20 let.

Nejhorší v OECD

Budoucnost Česka je ve vzdělané populaci a nových technologiích. Tento evergreen minulých vlád přestává platit. Výdaje na elitní vzdělání klesají, dotace pro výzkum se sotva udržuje na úrovni minulých let.

Pokles politického zájmu o vzdělání dokumentuje vývoj na veřejných univerzitách.

Nejlépe na tom byly v roce 2007, kdy měly téměř 26 miliard na výuku 300 tisíc studentů a k tomu ještě deset miliard na výzkum. Výdaje na výuku jednoho studenta se vzhledem k ekonomickému výkonu blížily k vyspělým zemím západní Evropy, jakými jsou Německo, Finsko a Francie. Stačilo uskutečnit plán, který sdílely Paroubkova a Topolánkova vláda, a zvýšit vysokým školám dotaci na výzkum.

Od té doby se však poměry už jenom horšily. V příštím roce školy dostanou školy 22 miliard na 350 tisíc studentů. Po započtení inflace to je na studenta o 40 procent méně než před třemi lety. Nižší dotaci na výuku neplatí žádná ze zemí OECD. Víc dávají Slováci, Maďaři i Mexičané, údaje z Turecka nejsou k dispozici.

Brány se zavírají

"Stále platí, že v roce 2011 dojde pro univerzity k poklesu minimálně o 2,3 miliardy. Poslední jednání s ministrem školství minulý týden bylo velmi věcné a korektní, nicméně ke konkrétnímu výsledku prozatím nevedlo," popisuje vážnou situaci kancléř Karlovy univerzity Tomáš Jelínek.

Pokud se na vládě či ve sněmovně nic nezmění, musí univerzita snížit investice, výdaje na provoz a zřejmě také na mzdy.

"Pravděpodobně je i to, že přistoupíme k významné redukci počtu přijímaných uchazečů v příštím roce," dodává kancléř.

Dobešovo lano

Ministr Dobeš připouští, že jinou cestu nevidí ani on. "Vysoké školy se snížení příjmu o deset procent nevyhnou," vysvětluje své stanovisko před rozhodujícím jednáním vlády o rozpočtu. "Jsem ale připraven hodit záchraně lano univerzitám, které se pokusí na svém současném provozu něco změnit," ujišťuje.

Pomoci chce hlavně školám, které prokážou svou kvalitu a omezí přijímání nových studentů. V roce 2003 měly české univerzity 230 tisíc studentů, letos jich je o polovinu víc a podle Dobeše šel tento nárůst právě na úkor kvality.

Experti však nepředpokládají, že přísné škrty mohou kvalitu výuky pomoci. "Studiu to neprospěje," míní děkan brněnské fakulty informatiky Jiří Zlatuška, který očekává, že univerzity napodobí kanadský vzor. "V Kanadě po vládních škrtech přešli na model, kdy 60 procent výuky zajišťovali externisté nebo sami studenti," připomíná děkan.

Topolánkovo dědictví a Kalouskův nápad

Před hlubším pádem zachraňují univerzity vládní dotace na výzkum, které letos dosahují 11 miliard a jsou letos o miliardu vyšší než v roce 2007. Napřesrok se vrátí k deseti miliardám, další půlmiliardu jim ale chce vzít ministr financí Kalousek. Propad způsobila nedokončená reforma výzkumu, kterou prosazoval premiér Mirek Topolánek. I když nerozšířil finanční balík pro vědu, přesměroval dotace od akademiků k podnikatelům. Letos přišla o půlmiliardu Akademie věd a o stejnou částku dostala víc kapitola ministerstva průmyslu. V příštím roce získá miliardu nově založená Technologická agentura, která rovněž bude dotovat podniky.

Také o tuto částku měla přijít Akademie věd, ta se však s pomocí vládní Rady pro výzkum a vývoj ubránila. Rada, kde zasedají zástupci akademie, vysokých škol a podniků, se v srpnu dohodla, že výpadek uhradí pětiprocentním snížením, které postihne všechny výzkumné instituce.

K překvapení většiny radních však poslal ministr financí Kalousek počátkem září do vlády jiný rozpočet, kde zvýšil dotaci Akademii věd o dalších 1,2 miliardy během příštích tří let. Skoro o stejnou částku měly přijít vysoké školy. Univerzity by tak ve skutečnosti ztratily další stamiliony na výuku, protože by odtamtud musely vzít další peníze na probíhající výzkumy. "Bylo by to pro ně velmi citelné," potvrzuje děkan Zlatuška.

Žumpa, kafemlejnec a alibi

Kalouškův tah vyvolal reakci pražského novináře Erica Besta, který na svých internetových stránkách zveřejnil často citovaný komentář o pokoutní dohodě Kalouska s předsedou Akademie Jiřím Drahošem. Podle Besta si Akademie nechala zaplatit příslib, že svou autoritou podpoří ekologickou zakázkou, při níž chce ministerstvo financí rozdělit 110 miliard bez DPH.

Předseda Drahoš tvrdí, že zvýšení dotace pro Akademii věd jen odpovídá jejímu výzkumnému výkonu. Připomíná, že v hodnocení španělské společnosti Scimago patří do nejlepší stovky světových výzkumných institucí. V tom se jí může vzdáleně rovnat jen Karlova univerzita na dvoustém místě. Další české vysoké školy jsou až v osmé stovce.

Bestův článek rezolutně odmítá: "Pokud to myslel vážně, tak mohu jenom říci, že to je naprostá novinářská žumpa," odpověděl předseda Drahoš.

Proti Kalouskově iniciativě se ale postavila vládní výzkumná rada, která se opírá o své vlastní hodnocení výzkumných aktivit v databázi RIV, tzv. "kafemlejnku". Její členové za univerzity a podniky trvají na tom, že se bude snižovat všem o stejných pět procent a jejich stanovisko podpořil premiér.

"Rada pro výzkum je alibistická a neodvažuje se rozhodnout, jestli někdo potřebuje peníze víc, nebo méně," hodnotí doporučení radních ministr Dobeš. Při jednání o výzkumném rozpočtu na rok 2011 však bude hájit zájmy univerzit.